

Herbert Jönsson

Ett stycke livshistoria

Det är många som manar på mig - Du som är gammal - skriv ner vad du varit med om! Men med bara sex års folkskola är jag kanske inte kunnig att skriva någon levnads-historia, dessutom har jag aldrig fört några anteckningar, så det jag skriver får bli direkt ur minnet.

Jag föddes 1913 i Klöva, en egendom, vilken min farfar August Jönsson, som kom ifrån Stackarp köpt på exekutiv auktion 1879 för 17000 kr. Den östra delen, Holmahus sålde han. Därefter fick egendomen en långsmal form och när min farfar 1908 lämnade över den till barnen, min far Johan Jönsson och hans bror Adolf, delade de den mitt av. 1910 började min far att bygga på den övre halvan. Till att börja med blev det stall och loge och meningen var väl att bostad skulle byggas rätt så snart, så det blev inrett en bostad i stalden och där är jag född. Det var bara en brädvägg mellan stall och bostad och när hästarna sparkade i väggen så pinglade klockan på den andra sidan. Av olika anledningar blev inte bostadshuset färdigbyggt förrän 1922.

Vi hade egentligen stor frihet när vi växte upp. Några köpta leksaker hade vi inte, utan dom fick vi göra själva. Skidor t.ex. gjorde vi av brädor. Vi var mycket i skogen och lekte och jag var fin på att klättra i träd och plundra kråkbon. När jag tänker på det nu förstår jag vilken fara man utsatte sig för. Jag klättrade ibland upp i ett träd som hade bra med grenar och satte det i gungning och hoppa så i ett annat träd med kråkbo och tog äggen i mössan. Att klättra ner gick bra utan grenar. Vi klättrade också mycket i Klöva Hallar på klipporna där.

Vi var 4 syskon Elsa f. 1911, jag Herbert f. 1913, Gösta f.1915 och Agne f.1930. Eftersom jag var liten till växten, gick mor till skolrådet och bad att jag skulle få vänta med skolgången ett år, så jag var 8 år innan jag började skolan 1921. Att börja skolan var en stor omvälvning. Vi bodde ju ganska ensligt och träffade inte så många lek-kamrater. Det var bara våra kusiner vi träffade ibland. Vi hade nära 4 km till skolan så det var lång väg att gå. Men de som bodde längst upp i Magleröd hade längre. Vi tänkte väl inte så mycket på att det var långt för när vi kom till nästa ställe stod de färdiga att följa med. När vi kom fram till skolan var vi ett stort följe. Dåliga skodon hade vi mest trätofflor som det klumpade under när det var snö och så fick vi in snö bak i tofflorna, så

man frös om fötterna. När jag var 12 år fick jag en cykel, som mor köpt på auktion för 20 kr och då gick det fortare att komma till skolan. Ordet mobbing var inte kommit till, men det förekom likväl. Min kusin Arvid Jönsson som gått i skolan 3 år före mig visste hur det var. Han lovade att om någon var dum mot mig var det bara att säga till honom. Det kändes ju tryggt, att om det behövdes, att någon tog hand om mig. Men jag minns inte att jag behövde utnyttja erbjudandet. Anna Bohman var småskollärarinna och hon var mycket omtyckt av oss barn. Samtidigt som hon hade ett mjukt och behagligt sätt hade hon disciplin i klassen. Blev det för mycket prat slog hon med pekpinnen i väggen och sedan var det tyst. Hon räddade skolan från att brinna den gång det tog eld i en matta som hängts på tork genom att bära ut den brinnande mattan, men hon blev svårt bränd på händer och armar. Vi fick ha vikarie en tid (en pensionerad lärarinna, syster till Selma Kristiansson men hon kunde inte få tyst i klassen så vi var glada när Anna Bohman kom tillbaka. Sedan blev det två år i mellanskolan hos Selma Kristiansson och sedan storskolan hos Paul Jansson. Han var från Värmland och mycket sträng. Den 7-åriga folkskolan började i Stenestad när vår klass gick på sista året. Eftersom jag hade åldern inne fick jag sluta efter sjätte medan de andra gått sju klasser. Istället fick jag gå 2 år i fortsättningsskola på eftermiddagar och kvällar vissa timmar. Eftersom det bara var konfirmandundervisning vartannat år i Stenestad fick jag vänta på att bli konfirmerad. Då retades dom som var lika gamla och konfirmerade. Det tyckte jag var mycket förargligt.

Vi som många andra var fattiga när vi växte upp. Mat fanns ju alltid men pengar hade vi inte. För att få ihop lite pengar skalade vi ekgrenar, som skulle bli trädgårdsmöbler. Far sågade ner grenar av växande ek, som vi barn hjälpte till att skala. Det skulle göras på försommaren när det var "löft" d.v.s. när saven gick i trädet och barken släppte lätt. När vi skalat ett lass kunde vi sälja det för ca 30 - 35 kr. På höstarna hade vi potatislov i skolan och då plockade vi potatis hon lantbrukarna. Vi fick i regel 1,50 eller 1,75 i lön per dag och så mat på stället. När vi blev lite större gick vi till Bonnarp och plockade potatis. Där fick vi 3.50 kr per dag, men fick ta mat med oss. Jordbruket gav ju inte så mycket. Far hade 7 kor och några ungdjur och 2 hästar. Ibland också något föl efter ett varmlodigt sto, som hette Teckla. Hon hade gått så mycket på hårda gator så hon var skadad i benen. Hon var troligen av fin härstamning för far lyckades att sälja en 4-åring till armén. Far tyckte bäst om att syssla med djuren så när det gällde att skaffa hem ved så var det mest mor som fick omsorg om det. Vi hade sällan något förlag av torr ved hemma så det blev att ge sig ut i skogen och söka. När jag blev så stor att jag kunde vara med och dra i sågen så hjälpte jag mor. Far var inte så fin på att fila sågen, så det gick tungt. Var sågen inte rätt filad så klämde den och gick runt. Mor och jag fick arbeta hårt för att få av bitarna. Jag lovade då att "Vedhuggare" skulle jag aldrig bli. Ett löfte, som jag snart bröt när mors kusin Joel Persson frågade om jag inte kunde vara hans kamrat i skogen. Han kunde sköta sågar, så det var ett nöje att såga av ett träd. Då var man stolt över att vara med bland de stora karlarna.

Vår granne i öster var mors föräldrar. Mors farfar hette Paul Hansson och kom från ett ställe som kallades Kumle backar. Det låg i närheten av Holmahus och hörde till Västra Sönnarslövs kommun. På den tiden kunde man arrendera mark på 49 år. Paul Hansson hade ett sådant avtal med en lantbrukare i Kumle och troligen övertog hans son Johannes Paulsson, min morfar, detta kontrakt tills det skulle förnyas år 1898, men då hade arrendet stigit och morfar lär ha sagt. "Då tar jag mina hus och flyttar till Holmahus." Arrendatorn ägde troligen själv husen. Mormor Olivia och morfar hade 7 barn. Min mor som hette Agda var född 1892.

När min bror Gösta var 15 år fick han hjälpa till hos morfar, som var gammal. Morbror Nils (Johansson) skötte lantbruket, som var mycket gammaldags. Jag var hemma och hjälpte far. Efter 3 år ville Gösta flytta hem och jag fick vara hos Morfars istället. Jag var där i 5 år, en tid, som jag tycker var förspild för att man lärde sig ingenting. Att jag blev hos Morfar så länge var för att man trodde det var ens plikt att hjälpa dem. Så fort jag sade att jag ville göra något annat hade man hela släkten på sig. Morfar var född 1856. Han hade lärt sig att läsa, fast det gick knaggligt. Mormor var född 1860 och kanske lite mera beläst. När Morfar om söndagarna läste ur postillan brukade hon rätta honom när han läste fel. Hon var inte alltid så snäll mot honom. Morfar hörde dåligt och när hon regerade på honom satte han handen till örat för att höra bättre, men då han hörde vad det gällde tog han bort handen och brydde sig inte om vad hon sa. Mormor var mycket intresserad av biodling och hade många bikupor i trädgården.

1938 flyttade jag hem för att hjälpa far med att mura om stallet. Det var byggt av råsten. Råsten var inte bränd och tålde inte fukten i stallarna, väggarna fick muras om med bränd tegel.

Det har hänt mycket inom lantbruket under min tid. Det var inte så stora djurbesättningar så man hade mer personligt förhållande till djuren, speciellt till hästarna, som var ens arbetskamrater. Morfar hade 4 varmblodiga hästar och det var ett par som var särskilt argsinta. De sparkade och bet omkring sig så det var hemskt att se. Morfar fick alltid sela dem när jag skulle köra. Men efter en tid tänkte jag att jag fick ta mod till mig och försöka själv så jag tog ett ris och viftade med och lade det sen i krubban. Då höll de sig lugna och sedan dess behövde jag bara lägga ett halmstrå i krubban så gick det att sela dem utan krångel. Själv hade jag en häst som hette Pims han blev 29 år och var min bästa häst. Semin visste man inget om, och när man skulle ha betäckt sugor och kor var det att ge sig iväg till galt respektive tjur. Suggorna var lättast för då låste man in dem i en bur, lastade och körde till någon som hade galt. Jobbigare var det med korna. Då fick man "dra" iväg till någon, som hade tjur, ibland ända till Smedjebacken. Var det en vresig ko fick man vara två, en som drog och en som piskade på bakifrån. Det kunde ta en halvdag för ett sådant besök. Jag köpte en egen tjur i Mörarp. Då cyklade jag till Mörarp för att hämta den, sedan ledde jag hem tjuren och cykeln. Men när vi

kom till Åvarp var tjuren så trött att jag fick ha honom inkvarterad där över natten. Jag cyklade hem och sedan cyklade jag ner nästa morgon och hämtade hem honom.

Cykeln var det vanligaste fortskaffningsmedlet i min ungdom. När jag gjorde värnplikt hade vi 50 öre i dagersättning. Jag sparade på den. När jag blev fri skrev jag efter en cykel i Åhlen och Holms katalog. Märket hette Hjorten. Med cykel kunde man komma ut och se sig omkring. Vi cyklade bl.a till Köpenhamn. Att cykla till Ekeby en kväll för att träffa jämnåriga var inte ovanligt. Men åter till lantbruket! Det var inte så vanligt med konstgödning förr. Det kostade pengar. När jag bad far om vi inte kunde använda lite mer var han först tveksam men när fick se effekten förstod han att det var nödvändigt om man ville ha bra gröda.. Det var besvärligt att sprida, att gå och så med såkorg blev för tungt, så man spred från vagnen. Helst en som körde och en som stod eller satt längst bak och sådde. Det gällde att det inte blåste för att få jämn spridning och att slippa få det i ögonen. Det var som pulver och inte kornat som idag. Under kriget var gödningen ransonerad och det fanns något som hette kalkkväve - det var hemskt. Ett svart pulver som var hemskt att få i ögonen och det fick bli stortvätt av både kropp och kläder efter en den sådden. När ingen hade tid att köra fick man finna på något annat. Jag knöt en töm om varje fot och försökte styra hästarna med dem - händerna behövde jag ha fria för att kunna så.

Detta var några minnesbilder hur det kunde gå till förr i tiden och som jag skrev i början, det är direkt ur mitt 88-åriga minne.

Herbert Jönssons föräldrahem Klöva